

Оксана Мешко – видатний борець за права людини та права української нації

Ця жінка вчинила подвигу гідний спротив цілій імперії зла спочатку з мусу самозахисту, а потім вийшла в організатори цілеспрямованої боротьби за права людини і права народу, відомої в нашій історії як гельсінкський рух; вона стала однією з найвизначніших діячок українського національно-визвольного руху 60–80-х рр.

Історія її родини показова як приклад нищення українства окупаційною російською владою – про це вона сама оповідає в написаному ще у другій половині 70-х рр. автобіографічному нарисі «Між смертю і життям». Це чесна, драматична, висока стилем і велична духом розповідь про самовіддану материнську любов, про захист права й гідності людини, про відчайдушну й затяжну війну самотньої літньої жінки з імперією зла, з великою кількістю стукачів, кагебістів, психіатрів, слідчих, суддів, конвоїрів, наглядачів...

Народилась 30 січня 1905 року в містечку Старі Санжари, що за 20 км від Полтави в малоземельній хліборобській родині, яка мала давнє козацьке коріння та уникнула свого часу покріпачення.

У грудні 1920 року в Харкові на Холодній горі комуністи розстріляли батька Оксани, який був взятий ними у числі інших навесні як заручник за невиконання волостю продподатку. Невдовзі від руки місцевого «активіста» гине 17-річний брат Євген, член «Просвіти».

У 1927 р. дівчина вступила на хімічний факультет Інституту народної освіти в Дніпропетровську. Під час навчання одружується з викладачем інституту Федором

Сергієнком — колишнім членом Української комуністичної партії (боротьбистів). За час навчання декілька разів виключалась з інституту «за соцпоходження» та знову добивалась свого поновлення. У 1931 р. все-таки закінчує інститут.

На початку 1935 року вдруге заарештовують чоловіка Федора Сергієнка (вперше в 1925 р. як член УКП (боротьбистів). Як родичку «ворогів народу» в 1937 році Оксану Мешко звільняють «за скороченням» з хімічної лабораторії Інституту зернового господарства. Переїжджає до Тамбова, до чоловіка, де й застала їх німецько-радянська війна. У травні 1944 року повертається до Дніпропетровська, потім до Києва.

19 лютого 1947 року заарештована в Києві на Львівській площі за звинуваченням у намірі разом із сестрою Вірою вчинити замах на першого секретаря ЦК КП(б)У Микиту Хрущова. Вирок – 10 років виправно-трудоих таборів.

У 1947–1954 рр. – відбувала покарання в радянських таборах в Ухті (Республіка Комі). У 1954 році комісована як недужа. Вийшла з-за колючого дроту на заслання. Була реабілітована. Паспорт отримала лише в 1956 р. та змогла в червні того ж року повернутися до Києва. 11 липня 1956 року отримала реабілітаційне посвідчення.

Хрущовська відлига породила нове покоління – шістдесятників. Люди збиралися біля пам'ятників Т. Шевченку, І. Франкові, на літературних вечорах, багато з яких організовувала О. Мешко.

22 травня 1972 була заарештована у справі сина – Олеся Сергієнка, коли підходила до пам'ятника Т. Шевченку. Знову почалися обшуки, виклики в КДБ, допити. Почалося ходіння по інстанціях з метою полегшити долю хворого сина.

О. Мешко стає одним із членів-засновників Української гельсінської групи. За перші два роки діяльності УГГ було 9 обшуків, та на неї був здійснений збройний напад. У 1979 році члени УГГ Оксана Мешко, Ніна Строката та Ірина Сенік оприлюднили документ «Ляментация» — про фабрикування кримінальних справ проти дисидентів, про численні факти «ескалації державного терору і наклепів проти учасників правозахисного руху в Україні». Після арештів засновників УГГ О. Мешко стала її керівником, у дисидентських колах її з повагою називали «козацька матір».

З червня 1980 року знаходилась 75 діб у камері із хворими на примусовому «обстеженні» у психіатричній лікарні ім. Павлова в Києві.

12 жовтня 1980 року – знову обшук. 14 жовтня – новий арешт, допити та повторна «судово-медична експертиза» в психіатричній лікарні. Звинувачувалась у антирадянській агітації та пропаганді. У січні 1981 року отримала вирок – півроку ув'язнення і п'ять років заслання. Етапована до містечка Аян (Хабаровський край) на березі Охотського моря. На той час Оксані Яківні було вже майже 76 років. Наприкінці 1985 року повертається із заслання, проживає в Києві.

У лютому 1988 р., перебуваючи в Австралії на запрошення української діаспори, виступила в парламенті Австралії, узяла участь у роботі Всесвітнього Конгресу Вільних Українців у США. Після повернення стала одним із провідників Української Гельсінської Спілки, створеної 7 липня 1988 року на основі Української Гельсінської Групи, членом Координаційної Ради.

2 січня 1991 року перестало битися серце Оксани Яківни Мешко. Похована 5 січня на Байковому кладовищі в могилі мами. У 1995 р. на кошти, зібрані громадськістю, на могилі встановлені два козацькі хрести, які витесав із каменю Микола Малишко.

Усе своє життя О.Мешко жила однією ідеєю про вільну Україну, що давала їй натхнення перенести перебування у сталінських концтаборах між життям і смертю. Оксана Яківна була провідником українського національного життя, супутником і вірним другом тих, хто беріг честь українського імені в роки ганьби і духовного занепаду. Багатьом вона була ніби другою матір'ю, яка підтримує, жаліє, але не плаче. Козацькою матір'ю. За мірою винесе-них ударів, за надлюдською витривалістю вона – людина виняткова навіть на тернистих дорогах української Голгофи. Її життя – це не героїзм у бою, а подвиг щоденний і довголітній.

Література:

1. Мешко, О. Свідчу / Оксана Мешко ; записав В. Скрипка. – Київ : Українська

Республіканська партія, 1996. – 64 с. – (Сер. Політичні портрети, Ч. 3).

2. Петренко І. Оксана Яківна Мешко – українська Жанна Д'Арк [Текст] / І. Петренко // Поети-шістдесятники у національному відродженні України [Текст]: збірник наукових праць за результатами регіональної наук.-практ. конф. 8 листоп. 2011 р. / Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – С.74-77

3. Ревегук, В. Оксана Мешко, козацька матір : [найвизначна особистість українського національно-визвольного руху другої половини ХХ ст.; людина яка боролася за права людини і права української нації] / Віктор Ревегук // Рідний край : наук. публіц. художньо-літ. альманах. – Полтава, 2007. - № 2 (17). - С. 184-193.

<https://uk.wikipedia.org>